

Liaudies leksikografija. Pagrindiniai naiviosios eksplikacijos ypatumai

Lina Vizgirdė

Vytauto Didžiojo universitetas, Švietimo akademija
Vytautas Magnus University, Academy of Educational Sciences, Lithuania
T. Ševčenkos g. 31, LT-03111, Vilnius, Lietuva
E. paštas lina.vizgirde@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6913-7089>
Moksliniai interesai: leksikologija, leksikografija, nekodifikuotos kalbos tyrimai
Research interests: lexicology, lexicography, researches of lexical substandard

Santrauka. Kartu su popierine, tradicine leksikografija, teikiančia tikslią informaciją apie žodį, internetinėje erdvėje vystosi liaudies leksikografija. Tai šiuolaikinės kalbinės kultūros fenomenas, taikomas metakalbinės veiklos rezultatas ir viena iš svarbiausių „naiviosios“ lingvistikos apraiškų. Internetiniai, liaudies leksikografų kurti slengo žodynai tampa svarbia tyrimų erdve ir dosniu informacijos šaltiniu tradiciniam leksikografui. Šie žodynai padeda atrasti naujausius slengo vienetus, stebėti, kaip jie vartojami šiuolaikiniuose kontekstuose, analizuoti gyvą kalbinės kūrybos procesą. Bendriausiu požiūriu šie kūriniai greičiau priskiriami prie enciklopedinių žodynų, kadangi jų straipsnių aprašymo vienetais dažniau tampa atskiros realijos, sąvokos, leksinės reikšmės, o ne gramatinės formos. Tokio enciklopedinio aprašymo dėka mėgėjiški žodynai kuria „daugiamatį žodžio atvaizdą“ įtraukdami savo skaitovą į lingvistinę intriga. Straipsnyje bandoma apžvelgti pagrindines vieno ryškiausių lietuvių „liaudies leksikografijos“ pavyzdžių – „Jaunimo žodyno“ – ypatybes ir išnagrinėti apibrėžimo srities (tiksliau, naiviosios eksplikacijos) ypatumus.

Reikšminiai žodžiai: metakalbinė veikla, liaudies leksikografija, naivioji eksplikacija.

Folk Lexicography. Main Features of “Naive” Explication

Summary. “Folk lexicography” is a phenomenon of modern linguistic culture, the result of the metalingual activity and one of the most significant manifestations of naive linguistics. Online slang dictionaries for amateur creation are becoming an indispensable research area and a generous source of information for traditional lexicographers. Their “online” form makes data collection extremely user-friendly, and in terms of audience coverage, they cannot compete with any other phenomenon. Open dictionaries provide the opportunity to discover the latest slang units, to monitor their use in the most modern contexts, to analyze the lively process of linguistic creation. From the general point of view, amateur dictionaries are more likely to be attributed to encyclopedic ones than to linguistic dictionaries, as the units of description of their articles more often are concepts, of lexical rather than grammatical meanings. If a paper dictionary can be understood as a scientific resource, then an open electronic dictionary – a multivariate creation of a modern virtual community can be perceived as a continuous creative process.

Keywords: metalingual activity, folk lexicography, naive explication.

Lina Vizgirdė Vilniaus pedagoginiame universitete Filologijos fakultete įgijo slavų filologijos bakalauro kvalifikacinį laipsnį, Lietuvos edukologijos universiteto Taikomosios lingvistikos ir tarpkultūrinės komunikacijos fakultete įgijo filologijos magistro kvalifikacinį laipsnį. Šiuo metu yra Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademijos doktorantė, tiria leksinį substandartą, slengą ir skolinius Lietuvos jaunimo kalboje.

Lina Vizgirdė obtained the degree of Bachelor of Philology in Vilnius Pedagogical University. Later she completed the postgraduate study programme at Lithuanian University of Educational Sciences and obtained the degree of Master of Philology. Currently, she is a PhD student in the field of lexical innovations and borrowings studies in Lithuanian youth speech discourse at Vytautas Magnus University.

Įvadas

Jeigu kalba atspindi tam tikrą pasaulio atvaizdą, tai vienas jo fragmentų – metakalbinė veikla, yra tartum pačios kalbos autoatvaizdas.

(Ефремов 2014: 81)

Antropocentrinė paradigma, siejama su naujausiais mokslų tyrinėjimais, padeda atskleisti naivųjį (nemokslinį) pasaulio fenomeną nagrinėjant paprastos, kasdienės sąmonės faktus. Tradiciškai kasdienę sąmonę tiria filosofai, sociologai, psichologai H. G. Meadas (1964), D. Bellas (1976), S. Moskovičis (Московичи 1995), S. Rubinšteinas (Рубинштейн 2005) ir kt. J. Baldwino pastebėjimu, kasdienė sąmonė nulemta ontogenėzės ir funkcionavimo ypatybių, ji remiasi daugiausia tiesiogine, praktine patirtimi ir yra grindžiama „įpročių“ (2012: 192). Viena vertus, sąvoka *kasdienė sąmonė* yra siejama su neapibrėžtumu, netikslumu, laikoma tolima nuo racionalaus pažinimo patikimumo ir efektyvumo¹. Kita vertus, kasdienės sąmonės faktų nevalia vadinti primityviais – jie atskleidžia sudėtingą, įdomią pasaulėžiūrą ir pasaulėjautą, apibendrinančią daugelio kartų sukauptas išvalgas ir patirtį². J. Ulybina lygina kasdienę sąmonę su mediatoriumi: 1) tarp visuomeninės ir individualios sąmonės; 2) tarp mitologinio ir mokslinio pasaulio suvokimo; 3) tarp nerefleksinės ir refleksinės sąmonės. Jos manymu, kasdienė sąmonė daugiausia neracionali, tačiau aktyviai perimanti mokslinius elementus, kurie laisvai dera tarpusavyje. Ji taip pat pastebi, kad kasdienės sąmonės turinys neretai grindžiamas ne asmenine refleksija, bet teiginiu „Taip yra todėl, kad taip yra“ (Улыбина 1999: 124).

Tyrėjai, analizuodami įprastinį supratimą apie mus supantį pasaulį, išskiria ir ypatingą kasdieninių suvokimų sritį, susijusią su kalba ir šneka, kuri įvardijama kaip metakalbinė sąmonė (angl. *metalingual awareness*). Metakalbinė sąmonė – tai paprastojo kalbos vartotojo tam tikrų suvokimų (žinių, nuomonių, nuostatų, išvalgų, samprotavimų, stereotipų, mitų ir pan.) apie kalbą visuma; tai ir tam tikri įprastiniai supratimai apie kalbos charakteristikas (pvz.: kokybę, taisyklingumą, logiškumą, bendrųjų normų atitikimą ar neatitikimą), kalbos funkcionavimą, kaitą, jos formaliąsias bei prasmines sąsajas ir pan. Šie kalbos suvokimo fragmentai atsispindi metakalbinėje refleksijoje.

¹ Galimos prasminės asociacijos – supaprastintas, banalus, nuobodus, sudarkytas, prieštaringas, spontaniškas, masinis, infantilis ir pan.

² Pasak L. Levi-Bruhlio, „neegzistuoja dviejų žmonijos mąstymo formų, vienos praloginės, kitos loginės, atskirtų viena nuo kitos aklina siena, yra tik skirtingos mąstymo struktūros, kurios koegzistuoja toje pačioje visuomenėje ir dažnai, o galbūt ir visuomet, vienoje ir toje pačioje sąmonėje“ (1963: 10).

Metakalbinė refleksija (taip pat raiška, veikla) siaurąja prasme gali būti suprantama kaip „kalba apie kalbą“ (žr. šio termino vartojimo reikšmę: Hjelmlev 1972: 130; Čermák 1996: 32). Metakalbinė dimensija glūdi pačioje kalboje. Pauliaus Jevsejevo teigimu, „mūsų gyvenimas yra metakalbinis, tai reiškia – kalbėjimas apie kalbą, apie jausmus, poelgius, santykius. Mes visada galvojame, kokią tai turi prasmę“ (*Literatūros akiračiai* 2017).

Metakalbinė paprastų kalbos vartotojų veikla ir jos rezultatai turėjo įtakos tam, kad šis metakalbinis reiškinys, kai kurių tyrėjų įvardijamas ir kaip atskira lingvistinė kryptis, būtų apibrėžtas terminologiškai. Taip atsirado apibrėžimai (dauguma jų perimti ir išversti iš kitų kalbų) *naivioji lingvistika, mėgėjiška lingvistika, kasdienė lingvistika, poetinė lingvistika, neprofesinė (visuomenės) kalbotyra, nekalbininkų kalbotyra, liaudies kalbotyra / lingvistika* (angl. *folk linguistics*). Teorinės liaudies lingvistikos nuostatos plačiau išdėstytos D. Prestono (1989), N. Niedzielskio ir D. Prestono (2003) darbuose, o terminų vartojimo lietuvių lingvistinėje tradicijoje reikšmės savo monografijoje nurodo K. Župerka (2012). Manytina, kad tinkamiausias terminas šiam reiškiniui apibrėžti – liaudies lingvistika, kadangi žodis „liaudies“ itin tinka nusakyti interneto projektams. Internetas, atsižvelgiant į paplitimą, laikomas pagrindine, atskira naująja medija, kurios išskirtiniai bruožai yra privačiosios ir viešosios erdvės funkcijos, interaktyvumas, daugiakryptės komunikacijos sąlygos. Itin plačios interneto galimybės auditorijai dalyvauti kuriant ir skleidžiant pranešimus daro vis didesnę poveikį kalbai ir šnekai. Nesukonkretinta interneto erdvė natūraliai skatina atsirasti naujus kalbos žanrus ir sritis, veikia kalbos kultūrą ir transformuoja daug lingvistinių asmenybės kompetencijų (rašybos, etiketo, komunikavimo ir kt.). Vienas tokių žanrų – mėgėjiški interneto projektai, kurių tikslas – plėtoti kalbinę ir kūrybinę saviraišką. Šie projektai dažniausiai būna anonimiški, nes juose dalyvauja itin daug „anonimų“, „pseudonimų“, „kriptonimų“, kitokių „nimų“, įgyvendinančių savo kūrybinius polėkius. Taip skatinamos rasti įvairios liaudies lingvistikos formos ir patvirtinamas liaudies lingvistikos reiškinio aktualumas. Ir tradicinėje, ir liaudies lingvistikoje galima išskirti daug dalių: morfologiją, semasiologiją, fonosemantiką, etimologiją, epigrafiką, paleografiją, lingvokultūrologiją, leksikografiją ir t. t. Straipsnyje apžvelgiami mėgėjiški leksikografijos projektai, įgyvendinami internete.

Žodynas – vienas labiausiai apčiuopiamų lingvisto veiklos rezultatų. Bet ar žodynų kūrimo meno „monopolija“ priklauso vien lingvistams? Liaudies leksikografija – šiuolaikinės kalbinės kultūros fenomenas, taikomasis metakalbinės veiklos rezultatas ir viena svarbiausių naiviosios lingvistikos apraiškų. Tai paprastų kalbos vartotojų žodynų bei pagal žanro pobūdį artimų jiems tekstų (pvz., enciklopedijų) sudarymo praktika. Tai yra pagrindo kalbėti apie ypatingą interneto-folkloro žanrą³ – liaudies žodynus. Tai nedideli, kartais humoristinio pobūdžio, žodynėliai, pvz.: *Dvikalbis vyrų-moterų žodynas* (2013), *Šmaikštusis žodynėlis* (2015), žodynėlis *Kosmetikos dnr* (2014), *Vaikų žodynėlis* ir

³ Interneto folkloro reiškinys glaudžiai siejasi su bendresne postfolkloro sąvoka: „<...> postfolkloras <...> gimsta mieste ir vėliau išplinta toli už jo ribų <...> Kaip ir masinė kultūra, jis yra policentriškas ir fragmentuotas pagal visuomenės susisluoksniavimą socialinėmis, profesinėmis, klaninėmis, net amžiaus grupėmis, pagal susiskaidymą į menkai tarp savęs susijusias, bendros pasaulėžiūros neturinčias kuopeles“ (Неклюдов 1995, cit. iš: Крикшиūnas 2004: 21).

pan. Panašūs mėgėjiški kūriniai stichiškai plinta interneto erdvėje redaguojami, pildomi ir atnaujinami pačių žodynėlių vartotojų – todėl vienus elementus praranda, kitais „apauga“, dubliuojasi. Liaudies leksikografijos vaisiai – ir globalūs įvairių žanrų interneto leksikografiniai projektai, kurių megastruktūra užima nemažą virtualios erdvės dalį – hipertekstinę aplinką⁴. Liaudies leksikografijoje galima išskirti mėgėjiškos žargonografijos žanrą (angl. *slangography*), jos pavyzdžiai: interneto prancūzų slengo žodynas *La Parlure*, rusų *СловоБорз*, anglų *Urban Dictionary* ir lietuvių *Jaunimo žodynas*, kurio ypatumai apžvelgiami šiame tyrime.

Kartu su popierine, tradicine leksikografija, teikiančia tikslią informaciją apie žodį, vystosi „kalbinės stichijos“ leksikografija, kurios pagrindas – internetiniai slengo žodynai, aprašantys „ne kalbą, o jos stichiją – šneką“ (Шумарина 2014: 292). Tai yra ne tik patogus duomenų apie nekodifikuotą kalbą fiksavimo būdas, bet ir viena svarbiausių šio reiškinio tyrimo priemonių. Slengui būdingas terminologinis neapibrėžtumas, judrumas tarp slengo ir šnekamųjų kalbos elementų ribų. Tai šiai medžiagai suteikia daugialypiškumą. Dėl to nelengva atrinkti slengo vienetus ir juos leksikografiškai apdoroti. Principas – „semantika – tai prasmės, o ne mokslinių arba enciklopedinių žinių paieškos“ (Вежбицкая 1996: 244) – ypač taikytinas ieškant informacijos apie nekodifikuotus kalbos reiškinius. Tačiau dėl to, kad medžiaga yra internete, duomenis rinkti itin patogiu. Pagal auditorijos aprėptį su internetiniais žodynais negali konkuruoti joks kitas reiškinys. Svarbu ir tai, kad, nepriklausomai nuo to, kokie vienetai įtraukti į šiuos žodynus, jie vaizduoja tam tikros kalbos vartotojų dalies (šiuo atveju jaunimo) metalingvistinės veiklos rezultatą.

Tyrimo objektas – vienas ryškiausių lietuvių liaudies leksikografijos pavyzdžių – *Jaunimo žodynas*⁵. Tai vienintelis iš lietuviško slengo žodynų, paremtas kolektyvinės autorystės (angl. *crowdsourcing*) idėja ir pirminių autorių apibūdinamas kaip „Suneštinis lietuvių jaunimo kalbos žodynas“. Tyrimo tikslas – išanalizuoti pagrindines interneto *Jaunimo žodyno* ypatybes ir apibrėžimo srities (tiksliau, naiviosios eksplikacijos) ypatumus. Tyrimo metodas – turinio analizė. Tyrimas aktualus, kadangi interneto slengo žodynų fenomeno analizė leidžia atsakyti į daug leksikografą dominančių klausimų, pvz.: Kurie žodžiai patraukia tinklų naudotojų dėmesį? Kaip paprasti kalbos vartotojai suvokia leksemų „nenormiškumą“? Kokie yra pagrindiniai slengo semantizacijos būdai? Kokios būdingiausios interneto slengo žodynų ypatybės, privalumai ir trūkumai? Nepaisant galimų šių žodynų trūkumų, reikėtų atminti, kad nekalbininkų metakalbos padeda geriau pažinti pačią kalbą ir kalbinės visuomenės arba tam tikros jos dalies savimone.

1. Pagrindinės *Jaunimo žodyno* makro- ir mikrostruktūros ypatybės

Jeigu popierinį žodyną galima suprasti kaip mokslinę duotybę, tai elektroninis online-žodynas gali būti suvokiamas kaip nenutrūkstamas kūrybinis tapsmas.
(Селегей 2007: 27)

⁴ Tai saityno svetainė, kurios turinį gali pildyti ir taisyti jos lankytojai.

⁵ *Jaunimo žodynas* apima ir dalį Vilniaus universiteto Lietuvių žargono bazės, kauptos VLKK remto projekto metu.

Jaunimo žodyno makrostruktūrą veikia virtuali erdvė, dėl to jam būdinga mišri sandara. Žodžių paieška galima keturiais būdais: sparčiaja / laisvąja paieška (įrašius žodį paieškos lauke), paieška pagal antraštiną, paieška tarp vienetų, kurie remiantis balsavimo duomenimis išrinkti kaip naujaisi ir geriausi, bei paieška pagal reikšminius žodžių ryšius, t. y. vienetus, kurie pagal prasmę susiję su pamatine leksema pagal tam tikrą tematinę kategoriją (tezauro dalis). Sudarant *Jaunimo žodyno* mikrostruktūrą siekiama vadovautis kiek supaprastintais, tačiau tradiciniais leksikografijos principais, remtis pagrindine leksikografinio aprašymo sandara. Žodyno straipsnis prasideda antraštiniu žodžiu. Derėtų išskirti, kad paties vieneto atrankos ir patalpinimo principas yra subjektyvus: autorius pasirenka žodžius, kurie sukelia jam emocijas, asociacijas, žodžius, pripildytus asmeninių jausmų, bet svarbiausia – jis pats juos apibrėžia kaip slengo, „nebendrinius“ žodžius, kurie pagal jo pajautas neatitinka bendrinės kalbos normų, „proporcijų“. Kadangi leksikografai mėgėjai nepaiso skirtumų tarp slengo, ekspresyvosios, šnekamosios leksikos, madingų žodelių (angl. *buzzwords*), naujadarų, autorinių, okazinių darinių, vulgarizmų, keiksmažodžių ir pan., žodynas tampa perpildytas įvairialypių, atsitiktinių elementų, todėl pavadinti jį slengo žodynu galima tik pačia bendriausia prasme. Po antraštinio žodžio eina jo apibrėžimas ar apibrėžimai. Būtent antraštinis žodis ir jo apibrėžtis sudaro pirmąją, pamatinę (denotatyvinę) žodyninio straipsnio dalį, jo pagrindą; antroji (pragmatinė) straipsnio dalis įvairuoja, pvz., dažnai, bet ne visada pateikiama iliustracinė medžiaga, kartais nurodomas vieneto priklausymas tam tikrai vartojimo sričiai, pateikiamos gramatinės pažymos, aiškinama žodžio etimologija, nurodomos kitos charakteristikos.

Specifinė interneto žodyno dalis yra visiškai paveikta virtualiosios erdvės – ją sudaro parinktys, kurių nėra spausdintuose žodynuose, tarkim, žodžio paskelbimo data (chronologinis matmuo leidžia apžvelgti atnaujinimus, pataisas, patikslinimus, galimus semantinius komponentų kitimus, stebėti definicijos „išsikristalizavimą“, sekti, kaip išsirutulioja naujos reikšmės ir pan.). Nurodomas žodyninio straipsnio autoriaus vardas arba slapyvardis (jeigu jis nepateiktas, vietoje jo vartojamas žodis „anonimas“). Įvertinimo (angl. *“Like / Dislike”*) funkcija leidžia vertinti definiciją, patikusį vienetą galima bendrinti, t. y. pasidalyti su draugais (suteikti prieigą). Ši savybė atskleidžia ir, vartotojų nuomone, aktualiausias sąvokas. Išankstiniai stebėjimai leidžia manyti, kad žemesnius balus gaunantys vienetai atspindi neaktualias, pasenusias realijas arba riboto paplitimo, skurdžios semantikos, siauros specializacijos leksemas. Taigi, žodynas leidžia ne vien patenkinti kūrybinės saviraiškos poreikį, bet ir dėl balsavimo funkcijos gauti socialinį vertinimą (ši parinktis – tai savita socialinio pripažinimo ar nepripažinimo eilutė, kuri gali būti vertinga atliekant sociolingvistikos tyrimus). Remiantis vartotojų balsavimo duomenimis, išrenkami ir atskiriems pogrupiams priskiriami „naujaisi“, „geriausi“, be to, išskiriami ir „populiariausi“ vienetai. Šie skyriai turėtų atspindėti laiko dvasią, interneto vartotojų skonių, perteikti šiuolaikiškas sąvokas, kurioms būdingas itin glaudus ryšys su nūdienos kontekstu. Galima sakyti, kad viskas, kas anksčiau dėl savo trumpalaikiškumo ir nepastovumo galėjo būti fiksuojama tik šnekamojoje kalboje, šiais laikais tapo virtualiu reiškiniu⁶.

⁶ Egzistuoja ir mobilioji *Jaunimo žodyno* versija, skirta išmaniesiems telefonams.

2. Pagrindiniai *Jaunimo žodyno* definicijos srities ypatumai

Metakalbinė paprasto kalbos vartotojo veikla dažniausiai susijusi būtent su leksiniu-semantiniu kalbos lygmeniu. Žodžio prasmės aiškinimas – vienas iš labiausiai paplitusių reiškinių metakalbinėje veikloje. Jos metu atskleidžiamas vadinamasis naivusis⁷ požiūris į žodžio eksplikaciją (metakalbinė refleksija iš esmės ir yra išreiškiama kaip naivioji eksplikacija). *Jaunimo žodyno* definicijos varijuoja stilistiškai. Kartais pateikiami išsamūs, iš bendrinių žodžių taisyklingai sudėlioti, apibrėžimai⁸, pvz.: *skrudinti* – „Tai yra veiksmazodis, apibūdinantis mokytojo bendravimą (o tiksliau mokymą) su mokiniu, kai mokytojas dažnai kviečia atsakinėti <...>“; *sausainiavimas* – „<...> nieko neveikimas, kitaip tariant, nuobodžiavimas <...>“; *pieniai* – „Pirmakursiai profesinėse mokyklose, kolegijose, universitetuose“; *parsipūsti* – „Parsisiūsti. Iš interneto <...>“ ir pan. Tačiau daugumoje definicijų aptinkama šnekamoji arba slengo leksika, pvz.: *skeveldra* – „Nušokęs nuo proto, mėmė“; *levanda* – „Panašiai kaip lopas. Nusišnekantis, kvailas, lėkštas“; *eik į spintą Narnijos ieškoti* – „Žodžių junginys, naudojamas ta pačia reikšme kaip ir drožk nafi“; *šiltnamis* – „Agurkų buveinė, policijos nuovada“; *vafelis* – „Taip vadinamas lievas žmogus <...> arba spjaudalas, su skrepliu, toks solidėnis“; *sijokis* – „Prasivalyk, atsičiuchink, pranyk“ ir pan. Kai kurios apibrėžtys būna sudarytos ir iš keiksmazodžių. Po pagrindinio apibrėžimo neretai pateikiami žodžiai, skirti reikšmei patikslinti, – jie paradigminiu ryšiu susiję su pagrindine definicija: sinonimai, daliniai sinonimai arba „surogatiniai atitikmenys, kurie tik perfrazuoja ar paaiškina pamatinio žodžio reiškiama sąvoką“ (Jakaitienė 2005: 24), pvz.: *skinas* – „Sinonimai: fašistas, nuodugnė, gezas, forsas, neo-nacistas, hitleristas <...> Buki, kvaili imbecilai, viena iš gatvės gežų atšakų“; *stebuklingi dūmai* – „<...> žolė, kanapės, marihuana, vienas iš geriausių atspalaidavimo būdų ir vis dar nelegalus“; ir pan. Kai kada apibrėžimą papildantis žodis, nors ir implicitiškai, bet jau yra „įpintas“ į leksemos reikšmę, pvz., *pusdraugė* – „Draugė, bet priešingai nei padrūškė, pusdraugė viso labo draugė (greičiausiai tik dėl naudos), su kuria susitinkama sykis nuo sykio <...> Viena padrūškė geriau už dvi pusdrauges“ ir pan. Kartais apibrėžime nurodomi kiti slengizmo variantai, pvz.: *pūsti* – „Tas pats kas bachinti, tik padoriau skamba, t. y. rūkyti ganja (žolė)“; *žvairys* – „Kitaip vadinamas jointu, kaseku arba pychu <...> žodž, tai žolė“. Rečiau pastebimi antonimai, pvz., *klišas* – „Dažnai klišais vadina tuos, kurie yra netaiklūs tiek krepšinyje, tiek kokiam šaudyme. Vienu žodžiu, tai taiklaus antonimas“. Dar rečiau pateikiami giminiški žodžiai, pvz., *dūchas* – „Vienas iš rimtesnių keiksmazodžių. Asocijuojasi su žodžiais dūchelis, uždūchinau, uždūchintas“ ir pan. Dažnai žodyno teikiamose apibrėžtyse nurodomos kelios reikšmės; neretai vienoje definicijos srityje aprašomos visiškai priešingos sąvokos (tai lemia slengui būdingas daugiareikšmiškumas). Pasitaiko ir pavienių, subjektyvių asmeninių pamąstymų, pastebėjimų, vertinimų, pvz.:

⁷ Naivusis šiuo atveju vartojamas kaip priešprieša moksliniam, plg. etnolingvistai, lingvistinės kultūrologijos atstovai vartoja naiviojo kalbos pasaulėvaizdžio kategoriją, ją atskirdami nuo mokslinio pasaulėvaizdžio (Papaurėlytė-Klovienė 2007: 24–25).

⁸ Teikiant pavyzdžius, buvo ištaisytos korektūros klaidos nekeičiant turinio prasmės.

babajus – „Didžiojoje Britanijoje atsiradęs lietuvių emigrantų vartojamas žodis <...> šiuo metu šis žodis išplito ir tarp Lietuvos lietuvių <...> Pats žodis „babajus“ yra naudojamas tiek kaip neutralus apytikslės pietietiškos žmogaus kilmės įvardijimas, tiek kaip negatyvus paniekiantis žodis, priklausomai nuo konteksto. Stereotipinis babajus paprastai įsivaizduojamas kaip tamsaus gymio, vidutinio arba žemo ūgio musulmonas arba indas, kuris turi nuosavą parduotuvėlę arba dirba juodus darbus (arba gyvena iš socialo) ir linkęs atkakliai „kabinti“ visas iš eilės baltaodes merginas (visų pirma lietuves ir lenkes), apiberiant jas komplimentų ir pagyrų lavina <...> Rytų europietės dažnai susižavi tokiu dėmesio rodyumu. Britėms ir kitoms Vakarų europietėms toks perdėtas dėmesio rodymas mažiau daro įspūdį, nes jos prie tokio jų elgesio jau yra įpratusios ir nebūtinai tai laiko nuoširdžiu dėmesio rodyumu, o neretai tiesiog paprasčiausiu įkyrumu). Taip pat gyvas stereotipas, kad „babajams“ būdingas polinkis į apgavystes, nepatikimumą, suktumą, nenuoširdumą <...>. *PS: stereotipai tėra stereotipai (jie nebūtinai atspindi realybę). Jie čia pateikiami tik dėl „edukacinių“ tikslų. Tikslu žodžio „babajus“ kilmė nėra aiški, bet greičiausiai kilo iš tarp indų, arabų ir pakistaniečių dažnai naudojamo žodžio „baba“/„babu“, kuris reiškia tėvą <...> Tai yra unikalus tik lietuviams būdingas žodis, tarp kitų tautybių žmonių šis terminas nėra paplitęs“.

Denotacinė vieneto reikšmė neretai yra papildyta netikėtais semantiniais niuansais, emocinėmis asociacijomis, kurias žodyninio straipsnio autorius priskiria aprašomai sąvokai, pvz.:

šaltis – „<...> vyriškosios giminės atstovas, dažniausiai nesužalotu intelekto veidu. Būdingi požymiai: plika galva, šnekamajame žodyne maksimum 200 žodžių (rusiškų), saulėgražos, cigaretės, bukas žvilgsnis. Mėgsta dėvėti sportinio stiliaus rūbus, išėiginėmis dienomis dėvėti šventinius treningus. Kilmės vieta: Šalčininkai ir jų apylinkės (iš čia ir kilo pavadinimas). Sutikus tokį individą padvelkia šalčiu, norisi bėgti kuo greičiau, kad sušilti. Mėgstamiausios lankymosi vietos: turgus, masiniai nemokami koncertai, miegamieji rajonai. Dažniausiai vaikšto būriais, tokiu būdu bandant parodyti rūšies išskirtinumą.“

marozas – „Piktybiškas asmuo, ieškantis problemų ten, kur jų nėra ar bent nebuvo, prieš jam atsirandant. *Marozą* atpažinsi iš tobulos galvos formos, primenančios blizgančią torpedą, įmantraus kostiumo su juostomis, kuris didina aptakumą, kerinčios muzikos, kuri be abejo kietina smegenis ir semkų lukštų 10 metrų spinduliu aplink.“

Būtent šią *metakalbinių* ženklų pusę, turinčią įtakos ir formuojančią naiviają eksplikaciją, yra sunkiausia analizuoti, kita vertus, būtent ji atskleidžia daug specifinių denotato ypatumų, tokius periferinius žodžio semantikos komponentus: fakultatyvines, asociacines, galimas, silpnąsias, konotacines semas, emocinius, vertinamuosius, vaizdinius vieneto komponentus ir pan. Kai kuriuose apibrėžimuose „naivieji leksikografai“ paaiškina ir vidinę leksemos formą (struktūrinę-semantinę motyvaciją, semantinius vieneto komponentus), „išraižgo“ kognityvinių procesų, dalyvavusių kuriant nominaciją, „sampyną“, pvz.:

pusmetriai – „Dažniausiai 3–8 m. arba neaukštesni kaip pusės metro vaikai“; *skaityti* – „Surūkyti cigaretę visiškai iki galo, kad net raidžių prie filtro nebelieka.“

megztosios beretės – „Pensininkės. Moteriškosios lyties. Renkasi į protestus, amžinai kuo nors nepatenkintos. Savo status (Paksą/Lansbergį/Rimiškį) gina rankinukais, į kuriuos spėtinai prikrauta plytų. Taip pavadintos dėl savo galvos apdangalo.“

porniuteris – „Kompiuteris, kurio vienintelės paskirtys kaupti pornografinio turinio video, nuotraukas, naršyti pornografiniuose puslapiuose. Tai amoraliausias ir žemiausio lygio kompiuterio panaudojimas. Šiai paskirčiai tinkamiausi yra seni, negalingi kompiuteriai, į kuriuos vartotojai net nediegia antivirusinės programos nesibaimindami virusų žalos.“

Kitas pavyzdys:

portugalai – „Taip Kaune vadinami vilniečiai. Matomai dėl to, kad tikrų vilniečių nebūna, visi jų daugmaž pirma antra karta imigrantai iš kaimo, Lenkijos, Rusijos ar to pačio Kauno. O portugalai, kaip žinia, buvo labai keliaujanti tauta <...>“; kita versija: „Zonoje ar šiaip Kaune taip vadinami Vilniaus miesto gyventojai. Taip jie vadinami dėl to, kad Vilnius, kaip ir Portugalija, yra kažkur kampe Europos (Vilnius – Lietuvos) <...> portugalai, kaip ir vilniečiai, tingi dirbti“.

Panašūs apibrėžimai ypač įdomūs semasiologiniu požiūriu. E. Kubriakovos pastebėjimu, „<...> kai žodžio reikšmė suprantama kaip kognityvinis fenomenas, tai bet kurie kiti duomenys apie jį (kognityvinį fenomeną) – kaip patikslinantys suvokimo struktūrą, t. y., tos struktūros sandus (darybos pamatą, darybos formantus) ir bendrą vidinę žodžio sandarą“ (Кубрякова 2004: 37). Panašaus pobūdžio žodyniniai straipsniai išsiskiria savita specifika, juose denotatas apibūdinamas išsamiau: nusakomi jo pranašumai, trūkumai, skiriamosios savybės, taip pat išreiškiamas autoriaus požiūris į jį. Visa tai jau nebe leksinio vieneto, bet realijos aprašymas, pavyzdžiui:

jamaikietiškas dušas – „Kai įjungi karštą vandenį duše, užkemši visas skylės, kad garai neišeitų ir karšta būtų, po 10 minučių įeini ir pūti kasiaką ten <...> Bet jodint'as ir prie laužo yra afigėnai.“

babatukas – „Taip liaudyje pramintas skystis, buities ir technikos priežiūros priemonė, kai kurių vartojama svaiginimuisi, turi spirito kvapą ir naudojams vietoj pilstuko <...> yra 96 laipsnių stiprumo <...> BBT gerti vieno nepatariama <...> dažniausia jį skiedžia su vandeniu.“

špargalkė – „Sin.: špera, paruoštukė, paruoštukas, špurgė. Dažniausiai labai smulkus daiktelis, skirtas naudotis per įvairius kontrolinius, savarankiškus darbus, egzaminus ir kitokio pobūdžio atsiskaitymus <...> špargalkė yra geriausias visų nesimokančių, neišmokstančių, tinginčių mokintis, ne viską išmokstančių, viską /beveik viską / dalį išmokstančių, bet nuo įtampos pamirstančių <...> viską mokančių ir nepamirstančių, bet manančių, kad atsarga gėdos nedaro ir kitokio plauko nusirašinėtojų draugas <...> Rūšys ir gaminimo būdai <...> norima informacija išbraižoma, ant tušinukų, parkerių, liniuočių, matlankių, skriestuvų, pieštukų ir

kitų rašant reikalingų priemonių. Informacija surašoma ant mažų lapelių ir slepiama. TIK MERGINOMS! Galima nusipirkti ilgų priklijuojamų nagų ir smulkiu šriftu ant jų surašyti informaciją <...> Surašyti ant sąsiuvinų, knygų aplankų. Labai rizikinga. Susirašyti viską ant šlaunų ir ateiti į mokyklą su trumpu sijonu, kuris dengtų rašliavą. Nedideliems informacijos kiekiams (pvz.: žinomiems kontrolinio atsakymams, formulėms) puikiai tinka vidinės delnų pusės. Pilkas pieštuko grafitas sunkiai įžiūrimas ant pilkų arba juodų skaičiuotuvų paviršių. O jeigu mokytoja dar ir pusaklė, tai tokios špargalkės tampa visiškai nepastebimos. Šiuolaikinės technologijos yra tikras stebuklas. Telefonu lengvai nufotografuosi žemėlapius arba brėžinius. Taip pat galima ką nors brūkštelėti ant kėdės, suolo, grindų ir kt. mokyklos inventoriaus netoli savęs <...> TIK ILGESNIŲ PLAUKŲ SAVININKAMS! Sudiktuok viską į mp3 grotuvą. Per kontrolinį ausines paslėpk su plaukais ir įjunk įrašą. Sėkmingo klausymosi! Visada atsimink, kad protingas klasiokas per kontrolinius, kad ir koks jis būtų mėmė, visada yra geriau už geriausią draugą, kurio smegenyse nė pusės vingio nėra <...>.“

Panašūs žodyniniai straipsniai sudaro didžiąją *Jaunimo žodyno* dalį. Tipologine prasme šį žodyną galima įvardyti kaip mišrios struktūros žodyną. Bendriausiu požiūriu jis greičiau priskiriamas prie enciklopedinių žodynų, kadangi jo straipsnių aprašymo vienetais dažniau tampa atskiros realijos, sąvokos, leksinės reikšmės, o ne gramatinės formos. Straipsniuose nėra daug arba ir visai nepateikiama lingvistinės informacijos, gramatinės pažymos yra neakademinės, supaprastintos. Taip naivioji žargonografija, skirdama pagrindinį dėmesį sąvokoms bei jų konotacijoms, atsidūria leksikografijos ir semasiologijos sandūroje. Dėl enciklopediškumo interneto slengo žodynai tarytum „multiplikuoja semantinės interpretacijos efektą kurdami „daugiamatį žodžio atvaizdą“ ir taip įtraukdami savo skaitovą į naują lingvistinę intrigą“ (Селегей 2007: 28).

Naiviosios definicijos atskleidžia ne vien slengo vienetų semantiką, būtinąsias ar potencialiąsias semas, specifinius prireikšmius, bet ir parodo jų priklausymą tam tikriems semantiniams branduoliams, susijusiems su jaunimo pasaulėžiūra. Derėtų pabrėžti, kad daugeliu atvejų naivieji apibrėžimai yra aiškūs, vartotojas gana tiksliai suvokia, kas yra denotatai, nesunkiai atpažįsta reikšmes, nes prie daugumos apibrėžčių pateikti ir vartosenos pavyzdžiai, kitaip – iliustracinių duomenų laukas, kurio paskirtis yra „ilustruoti reikšmės aiškinimą, papildyti ją smulkesniais reikšmės atspalviais, parodyti vartosenos galimybes ir ypatybes“ (LVV 10, cit. iš: Murmulaitytė 2011: 129). Dažniausiai tai tipinis slengo vartojimo pavyzdys, užrašytas arba sukurtas pagal autoriui žinomą modelį. Apibrėžčių iliustracijos įvairuoja. Tai gali būti glausti kontekstai, pvz.: „Padaužyk man porą eurų“ (t. y. „išskeisk“); „Ką čia man mezgi vaivorykštes, kad pinigų neliko?!“ (t. y. „meluoji“). Tačiau neretai iliustracijose pateikiami ir daug ilgesni pasakymai. Dalis žodyno iliustracijų pateikiama kaip dialogai, priartinantys prie jaunimui įprastos kasdienybės, pvz.: *paniatkės* – „Elgesio ir pasaulio suvokimo normų rinkinys, priklausantis tam tikrai atskirai žmonių grupei ar bendruomenei“, vartojimo pavyzdys: „E, išdaužk langą šitai parduotuvei. – Ne. – Ką tu nebachūras? – OK OK. („Turėsiu bėdų aš per tas paniatkes“, – pagalvojo Petriukas)“. Kai kurių žodžių ar jų derinių iliustracijos išsiskiria ypatinga žaisme, imituoja literatūrinį skambesį, pavyzdžiui, *Harajuku* reikšmės pavyzdys:

- O labas. Kur eini taip apsirengusi? – nustebusi lietuvė emigrantė klausia draugės japonės. Nužiūri nuo galvos iki kojų: mėlyni plaukai, suknelė su garbiniukais ir visokiais pričindalais, kojines skirtingos, batai su 10 cm platforma, o rankoje laiko rožinį lagaminą su pokemonais.
- Į Harajuku stotį. Pas senelę važiuosiu, – atsako japonė ir nužingsniuoja iš paskos vilkdama ant šuns pavadžio pririštą kopūstą.
- Baisumas baisumėlis... – tyliai pašiurpsta lietuvė. – Visgi gerai, kad žmonės orginalūs... xDDDDDD

Kartą definicija papildoma išnašomis arba nuorodomis, nukreipiančiomis į jai artimą apibrėžimą, pvz., *poliruotagalviai* – „Labai panašūs į liaudies taip vadinamus forsus, tačiau poliruotagalviai turi vieną išskirtinį bruožą: nupoliruotą, neaišku kuo (gal aliejumi?) išblizgintą plikę. Dažniausiai dėvi sportinę aprangą, tinka ir turginiai sveriami treningai* (žiūrėti: sveriami treningai)“. Apibrėžtys gali turėti ir kitos definicijos vertinimą, kuris suartina interneto žodynų diskursą su metakomunikatyviu (angl. *metacommunicative*) diskursu. Interaktyvieji žodynai iš esmės grindžiami antropocentrizmo idėja, todėl neišvengiamai įgyja emocinio-vertinamojo pobūdžio elementų. Tam pasitarnauja tam tikri specifiniai definicijų bruožai: modaliniai žodžiai, įterpiniai ir įspraudai, sakininės kalbos elementai, jaustukai ir paralingvistiniai komunikacijos elementai – jausmaženkliai ir kiti piktografiniai ženklai. Kartais ir grafinis slengo vienetų pavidalas „apauga“ papildomais ortografiniais ženklais (intonaciniais skyrybos ženklais ar kitais simboliais), pvz.: @čkarikas, \$dienis, \$hit ir pan. Tokie sąmoningi grafiniai žodžių išskyrimai ar sudarymai gali būti priskiriami prie grafoderivatų (angl. *graphoderivatives*). Tai taip vadinama žodinė-grafinė kontaminacija, kitaip grafoderivacija, grafinių transformacijų kūrimas, skirtingų grafinių ir ortografinių priemonių sukryžiuojimas, sujungimas į naują visumą. Tokių žodžių kūrimo būdą lemia vizualinis leksemos suvokimas.

Nuo elektroninio diskurso taip pat neatsiejami dialogiškumas, daugiabalsiškumas, „momentinis bendravimas“ (angl. *instant messaging*), kurie priartina leksikografinio apibrėžimo turinį prie interneto forumams būdingo naratyvo. Internetiniai slengo žodynai – tai ne vien nekodifikuotų vienetų „talpykla“, bet ir viena iš grupinių projektų kūrimo formų, neretai tyrėjų įvardijama kaip socialinio bendravimo forma. Todėl kartais žodyniniai straipsniai įgauna komentarų formą (tiksliausia juos būtų pavadinti metakalbiniais komentarais). Metakalbinis komentaras paprastai suprantamas kaip kalbos, kalbos vienetų arba teksto kalbinės raiškos aptarimas, vertinimas ir pan.: „Jais kalbėtojais gali vertinti žodį arba jo tinkamumą šnekoje, motyvuoti savo sprendimo pasirinkimą, akcentuoti individualius reikšmės niansus“ (Kvašytė 2012: 496). J. Girčienė metakalbinį komentarą aiškina kaip įvairios formos ir apimties frazę ar didesnę teksto dalį, apibūdinančią paties teksto kūrėjo arba kitų diskurso dalyvių kalbos vartojimą (2012: 56). Panašiuose žodyniniuose straipsniuose aptariami slengo vienetai, tikslinamos reikšmės, argumentuojama, samprotaujama, diskutuojama ir t. t. Komentarai – tai savotiški interneto vartotojų „emocijų atspindžiai“, todėl ir *Jaunimo žodyno* straipsniams-komentarams, kaip ir apskritai virtualiajai erdvei, kartkartėmis būdingos šiurkštumo, nepakantumo apraiškos, kai karštos diskusijos pavirsta atvirais ginčais tarp subkultūrų, pvz.: *forsas* – „<...> kas parašė apie forsa, kaip

apie urlaganą, jūs mažai socialinės patirties turintys gezai <...> su menkom protinėm galimybėm, vaidinat kietus, bet iš tikrųjų kieti nebent kaip papuvę grybai“. Beje, žodyne pasitaiko ir žaidybinio pobūdžio straipsnių, kuriuose autorius papokštauja su skaitovais, pvz., *KRIU* – „tarptautinis grynaveislių paršų mėgstamas žodis“, arba straipsnių, kuriuose sąmoningai įmantriai aiškinamos norminių žodžių reikšmės, pvz.:

moteris – „Žmogus. Į komplektaciją įeina papai (ne visada) <...> reprodukcija, klimaksas <...> galimybė gimdyti vaikus <...> nuovokumas lengvuose (su kapitaliniais pakitimais nesusijusiose) namų ūkio darbuose, kartais žemesnis intelektas. Dėl liūdnu priežasčių moteris į senatvę praranda prekinę išvaizdą.“

santuoka – „Gyvenimo pabaiga. Po jos vyras tampa storu ir nuobodžiu bei geriančiu ir tingiu. Moteris tampa negraži, irzli ir linkusi peštis <...> Va, seniau tai buvo. Vyras – pasitempęs ir atletiškas, nes niekad nežinai, koks svieto perėjūnas sumanys sudegint kaimą, išprievartaut žmoną ir vaikus ir naminius gyvulius ir išsivest juos į vergiją, pavogt visus žemiškuosius turtus bei patį atskirt nuo šios ašarų pakalnės. O moterys buvo po padu, ramios, nuolankios, kokia ragana-feministė ant laužo nusibaigdavo. O jau kur poligamija, tai cho-cho-cho-cho-cho, moteriškės stengėsi viena kitą nurungt.“

pensija – „Maždaug kas mėnesį senyvo amžiaus žmonių gaunamas pasityčiojimas. Pakan-kamai pinigų nenumirt, nepakanamai gyvent. Labai vilioja narkomanus, čigonus (romus), sukčius, girtuoklius vaikus ir panašias visuomenės atmatas (išmatas)“.

Kartais liaudies leksikografas atvirai prisipažįsta, kad nėra visiškai tikras dėl eksp-likacijos tikslumo, pvz., *pezadriežis* – „Tikslios reikšmės nežinau, bet kažkas panašaus į nevykėlį. Perskaičiau sesės knygoj, atseit, paaugliams“. Kai kuriuose leksikografiniuose straipsniuose naivieji leksikografai pasiūlo kūrybingų naujadarų, pvz.:

paleistuvė – „Į kasdienį gyvenimą vis labiau veržiantis naujoms technologijoms (o su jomis – naujiems anglizmams), pravartu žinoti, jog paleistuvė yra tai, ką mes paprastai vadiname browseriu.“

sūrblyndešris – „Yra lietuviškas naujadaras žargonui „pica“. Žodžio kilmė tokia SŪRis + BLYNas + DEŠRa + IS (vyriškosios giminės galūnė).“

Kai kuriuose straipsniuose galima rasti paskatinių vietoje skolinčių slengizmų vartoti savus, lietuviškus, vienetus, pvz., *bliamba* – „Keiksmožodis. Kilęs iš rusų kalbos (kaip ir dauguma keiksmožodžių) nėra labai baisus, bet labai nemadingas, kvailas ir negražus. Kuo lietuviškiau ir gražiau tarti „velnias!““. Kai kuriuose naivieji leksikografai pašiepia kalbi-ninkų bandymus norminti tam tikras leksemas, pvz.: *spirdžius* – „Dar vienas ne itin vykęs kalbininkų bandymas sulietuvinti žodį futbolininkas. Yra nuomonių, kad spirdžius buvo sukurtas pirtyje, prie butelio baltojo aukso (degtinės)“. Pasitaiko ir vadinamo „spaminio“ pobūdžio straipsnių, t. y. brukalų, kurių turinys yra bereikšmis (neturintis rišlumo, logikos).

Į naiviają apibrėžtį neretai „įpinamos“ ir kalbinės pastabos (jas galima prilyginti tradicinėms *kalbinėms pažymoms*). Tai gali būti pasiūlymai dėl vieneto tarimo, pvz.,

žoskai – „ne žoskai, o paprastai, žoska ir „s“ tariasi minkštai“. Neretai nurodoma vieneto etimologija, pvz.:

šiknabrūžis – „Tai latviškas žodis, reiškiantis dviratį. Bet kartais Lietuvoje naudojamas tiesiog pasityčioti“;

skaistaklynė – „Latviškai nekaltybė, nekalta. Pavyzdys: vakar užlaužiau *skaistaklynę*“;

šalūcha – „Iš rusų kalbos kilęs barbarizmas, tautos išmintis, reiškiantis blogos ar prastos kokybės žolę (marichuaną). Tačiau Lietuvoje dažniau naudojamas kaip žodis nemaloniam substancijos (dažniausiai alkoholinių gėrimų) poveikio sukeltam burnos skoniui apibūdinti“;

parkour – „Le parcours (iš pranc. kliūčių ruožas) yra ne šiaip šokinėjimas, tai judėjimo menas, kuris susideda iš savitos filosofijos, kovos menų ir dar kai kurių sporto šakų“.

Kartais bandoma pateikti kalbos dalies nurodymą, pvz.: *stobal* – „Būdinys, išreiškiantis esamybės būtinumo suabsoliutinimą į labai tikėtina“; arba *nuostabybyškas* – „Naudojamas kaip jaustukas norint apibūdinti nuostabų daiktą ar fenomeną“; ir pan. Tačiau viena dažniausių pastabų – vieneto vartojimo srities pastaba arba socialinės priskirties nuoroda, pvz., *PMS* – „Studentams reiškia – Palauk Man Sesija; moksleiviams – priešmokyklinis stresas“. Kai kurios pastabos nurodo slengo vartojimo teritorinį paplitimą, pvz.:

svoris – „Kai žmogus jaučiasi pavargęs. Kilęs šis žodis nuo rusiško *gruz*. Lietuviai naudoja *gruz*, bet kauniečiai vartoja *svorį*“; *svarlingai* – „Taip kaimiečiai vadina Anglijos piniginių vienetą“; *sugroti* – „Daikto nudėvėjimas, sugadinimas. Jis naudojamas Klaipėdos krašte, bet ne visame mieste“; *patrepsėti* – „Rūkyti už geltonos parduotuvės, naudojamas Alantos apylinkėse“ ir pan.

Kartkartėmis pastebimos ir paprasčiausios lingvistinės pažymos, pvz., žyma „eufemizmas“: ištryškęs – „Terminas, akivaizdžiai giminingos kilmės su „išsitaškęs“ <...> naudojamas kaip eufemizmas, siekiant atkreipti pašnekovo dėmesį į asocialų asmenį, ant kurio aprangos yra matomų šlapimo, vėmalų ar kitokių dėmių“. Daug žodyno straipsnių galima apibrėžti kaip enciklopedinius arba kultūrologinius. Tokiuose straipsniuose pateikiamas ne vien leksemos apibrėžimas, bet atskleidžiami ir su sąvoka susiję kasdieniai pastebėjimai, psichologiniai niuansai ir pan., būtent tokio tipo straipsniai yra ypač vertingi atliekant metakalbinius tyrimus.

Išvados

Naivioji leksikografija kuria naują žodynų tipą, teikiantį supaprastintą informaciją apie žodį, taip pat tenkinantį socialinį, žmogaus bendravimo ir savirealizacijos, poreikį. Metakalbinės refleksijos metu atskleidžiamas vadinamasis „naivusis“ požiūris į žodžio eksplikaciją. Tarp *Jaunimo žodyno* eksplikacijų neretai pasitaiko pavienių, grynai subjektyvių, asmeninių pamąstymų, pastebėjimų, vertinimų ir pan., denotacinė aiškinamojo vieneto reikšmė dažnai papildoma netikėtomis semantinėmis prasmėmis, emocinėmis

asociacijomis, kurias žodyninio straipsnio autorius priskiria aprašomai sąvokai. Dalis aprašomų denotatų yra išsamiai apibūdinami: nusakomi jų pranašumai, trūkumai, skiriamosios savybės, kartu išreiškiamas autoriaus požiūris į apibūdinamąjį reiškinį; tai jau nebe leksinio vieneto, bet pačios realijos aprašymas. Panašūs žodyniniai straipsniai sudaro didžiąją *Jaunimo žodyno* dalį, tuo jis panašus į enciklopedinius žodynus. Daugeliu atvejų naiviosios eksplikacijos yra aiškios, vartotojas gana tiksliai suvokia, kas yra denotatai, nesunkiai atpažįsta reikšmes. Ir nors akademinė prasme naivuosius žodžių apibrėžimus sudėtinga pavadinti adekvačiais, nes atskirais atvejais naivieji leksikografai, remdamiesi vien savo gyvenimišku kalbiniu patyrimu, klysta aprašydami denotato reikšmę, ši medžiaga yra ypač vertinga kaip informacinė, kalbinė žaliava. Tai „leksikografinis pusgaminiš“ (Benpeva 2004: 55), leidžiantis tyrėjams daugiausiai pasinaudoti turimu potencialu (pvz., iliustracijomis rengiant popierinius žodynus, profesionalius leksikografinius projektus ir pan.). Nepaisant visų internetiniam slengo žodynui būdingų trūkumų, jis lieka įdomus tyrimo objektas. Tikėtina, kad ateityje šis daugiabalsis šiuolaikinės virtualiosios bendruomenės kūrinys sulauks tolesnių tyrimų ir išsamaus mokslinio įvertinimo.

Literatūra

- Baldwin, J. M., 2012. *Handbook of Psychology*. Vol. 2. Los Angeles: HardPress Publishing.
- Bell, D., 1976. *The Coming of Post-industrial Society: a Venture in Social Forecasting*. New York: Basic Books.
- Čermák, F., 1996. Frazeologie novinového úvodníku: úzus, funkce a aktualizace. *Slovo a slovesnost*, LVII(2), pp.81–90. Prieiga: <https://kramerius.lib.cas.cz/view/uuid:d1522fa8-530d-11e1-2755-001143e3f55c> [Žiūr. 2018 12 07].
- Dvikalbis vyrų-moterų žodynas* 2013. *tv.3.lt*. 2013 11 27. Prieiga: <<https://www.tv3.lt/naujiena/pramogos/764382/dvikalbis-vyru-moteru-zodynas>> [Žiūr. 2018 01 14].
- Girčienė, J., 2012. Metakalbiniai komentarai kaip internetinio naujažodžių diskurso elementas. *Lituanistica*, 58, 3, 248–270. Prieiga: <<https://www.lmaleidykla.lt/ojs/index.php/lituanistica/article/view/2361/1247>> [Žiūr. 2018 12 08]. <https://doi.org/10.6001/lituanistica.v58i3.2361>
- Hjemslev, L., 1971. *Essais linguistiques*. Collection Arguments. Ed. de Minuit.
- Jakaitienė, E., 2005. *Leksikografija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Jaunimo žodynas*. Žodynas.lt. Prieiga: <https://doi.org/10.3846/1493-s> [Žiūr. 2018 01 06].
- Kosmetikos dnr* 2014. – Karolina, A. Žodynėlis. *Kosmetikos dnr*. 2014 11 17. Prieiga: <<https://www.kosmetikodnr.lt/zodynelis>> [Žiūr. 2018 01 06].
- Krikščiūnas, P., 2004. Interneto folkloras: rūšis ar sklaidos būdas? *Tautosakos tekstas ir kontekstas*, XX (XXVII), 21–28. Prieiga: <http://www.liti.lt/failai/e-zurnalai/TD27/02_2%20Kriksciuno.pdf> [Žiūr. 2018 12 08].
- Kvašytė, R., 2012. Metakalbiniai komentarai sociolingvistiniu aspektu (lietuvių kaip (pa)sakytų... ir latvių kā teiktu (sacītu)...). In: *Tarp Lietuvos ir Latvijos: lingvistinės paralelės / Starp Lietuvu un Latviju: lingvistiskās paralēles*. Šiauliai: Šiaulių universitetas: 496–516.
- La Parlure. Le dictionnaire collaboratif du français parlé*. Prieiga: <<https://www.laparlure.com>> [Žiūr. 2018 01 06].
- Levi-Bruhl, L., 1963. *Le Surnaturel et la nature dans la mentalité primitive*. Paris: PUF. <https://doi.org/10.1522/cla.lcl.sur>
- Literatūros akiračiai* 2017. – „Literatūros akiračiai“: Algirdo Juliaus Greimo semiotika šiandien. *LRT.lt*. 2017 07 09. Prieiga: <www.lrt.lt/literaturos-akiraciai-greimo-semiotika> [Žiūr. 2018 01 06].

- Mead, G. H., 1964. *Selected Writings*. Chicago: University of Chicago Press.
- Murmulaitytė, D., 2011. Bendrinės lietuvių kalbos žodyno iliustracijų pavyzdžių atranka ir pateikimas. *Kalbos kultūra*, 84, 129–149. Prieiga: <<https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=573486>> [Žiūr. 2018 12 08].
- Niedzielski, N., Preston, D., 2003. *Folk Linguistics. Trends in Linguistics*. New York: Mouton de Gruyter.
- Papaurėlytė-Klovienė, S., 2007. *Lingvistinės kultūrologijos bruožai*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- Preston, D., 1989. *Perceptual Dialectology: Nonlinguists' Views of Areal Linguistics*. Dordrecht: Foris. <https://doi.org/10.1515/9783110871913>
- Urban Dictionary*. Prieiga: <<https://www.urbandictionary.com>> [Žiūr. 2018 01 17].
- Vaiku žodynėlis*. Prieiga: <<https://www.tevu-darzelis.lt/vaiku-zodynelis-sarasas/>> [Žiūr. 2018 01 27].
- Wortham, J., 2014. Urban Dictionary's Next Phase: Global and Mobile. *The New York Times*. Prieiga: <<https://bits.blogs.nytimes.com/.../urban-dictionarys-next-phas>> [Žiūr. 2018 12 08].
- Župerka, K., 2012. *Metalingvistika. Nekalbininkų kalbotyra*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- Вежбицкая, А., 1996. *Язык. Культура. Познание*. Москва: Русские словари.
- Вепрева, И. Т., 2004. О некоторых особенностях наивной лексикографии. *Русский язык сегодня: проблемы русской лексикографии*. Вып. 3, 55–64.
- Ефремов, В. А., 2014. О новых формах наивной лингвистики в эпоху интернета. *Антропологический форум № 21*, 74–81. Prieiga: <<http://anthropologie.kunstkamera.ru/files/pdf/021/efremov.pdf>> [Žiūr. 2018 12 08].
- Кубрякова, Е. С., 2004. *Язык и знание. На пути получения знаний о языке: части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира*. Москва: ЯСК.
- Московичи, С., 1995. Социальные представления: исторический взгляд: Методологические и теоретические проблемы психологии. *Психологический журнал*, 16, 2, 3–14.
- Рубинштейн, С., 2005. *Основы общей психологии*. Санкт-Петербург: Питер.
- Селегей, В., 2007. Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии. «Диалог 2007». Бекасово, 30 мая – 3 июня 2007 г. Москва: РГГУ, 27–28.
- СловоБорг. Народный словарь русского языка*. Prieiga: <http://slovoborg.su>. [Žiūr. 2018 12 08].
- Улыбина, Е., 1999. *Обыденное сознание в картине мира личности: Психосемантический подход*. Дис. д-ра психол. наук. Ставрополь: СГУ.
- Шумарина, М., 2014. Народная лексикография – феномен современной российской лингвокультуры. *Проблемы истории, филологии, культуры*, 3(45), 291–293.